

Kun kaikki tätä nykyä puhuvat *imagosta*, puhunpa minäkin. En ole koskaan henkilökohtaisesti tavannut Heikki S. von Hertzeniä enkä Virpi Miettistäkään, mutta totta kai minulla on pitkään ollut kummastakin mielikuva, enemmän tai vähemmän ”oikea” tai ”luotettava”.

Hertzenillä oli pitkään tehokkaan ja menestyvän virkamiehen imago. Ehkä ensimmäisen kerran kiinnitin häneen erityistä huomiota toistakymmentä vuotta sitten, kun hän varmaan vastoin monien puoluetoveriensä eli kokoomuslaisten tahtoa ajoi apulaiskaupunginjohtajana Helsinkiin asuntoloita asunnottomille. Eikä vain ajanut niitä vaan sai niitä myös läpi; hyviä tarkoituksia arvokkaamman on lopputulos. Se, että Hertzen myöhemmin on vapaaehtoisesti tullut julkisuuteen kertoamaan heikkoudestaan, ei ainaakaan minun silmissäni ole ratkaisevasti muuttanut hänen imagoaan.

Entä Virpi Miettinen sitten? Hänen naisellisuutensa pakottaa käyttämään hänestä kaiken aikaa myös etunimeä. Myös hän on aikansa menestynyt moitteettomasti omalla alallaan missinä, mallina, mannekiinina ja näyttelijänä ja myös hän on sittemmin avautunut monet kerrat tiedotusvälineissä elämänsä ongelmia paljastaen. Näin on syntynyt Virpi Miettisen imago: mielikuva sympaattisesta mutta heikosta naisesta, jonka alamäki vei hänet paljon pitemmälle kohti

pohjaa kuin Hertzenin. Mieleeni on jäänyt myös Kaurismäkien elokuva Paperitähti, jonka esikuva oli helposti tunnistettava: välillä huumerikoksesta pidätettynä putkassa viiruva, välillä miesystävän pahoinpitelemä nainen. Virpi Miettinen mainitsee kyseisen filmin kirjassaan ja sanoo sen olevan osittain todenmukainen, osittain liioiteltu.

Hertzen ja Virpi Miettinen ovat siis paitsi ainutkertaisia ihmisyyksilöitä myös tyyppitapauksia: toinen personoi vahvaa ja toinen heikkoa yksilöä. Mutta kun lukee heidän kirjansa peräkkäin, havaitsee, miten kaavamaisia tällaiset typologisoinnit ovat. Tulee mieleen vanha sanonta tilastosta: se on kuin lyhtypylväs, valaisee kaupan alueen ja jättää suurimman osan valaisematta.

Noiden päähenkilöiden vahvuus ja heikkous siis suhteellistuvat. Hertzen antaa julkisuvunsa säröillä enemmän kuin koskaan siinä missä Virpi Miettinen on jo aiemmin monet kerrat paljastanut rikkiäisyytensä. Kumpikin vetoaa lapsuuteensa, edellinen enemmän ja jälkimmäinen vähemmän. Hertzenin isä osoittautuu autoritaariseksi, etäiseksi ja tunneköyhäksi; äiti taas kuoli Heikki-pojan ollessa 14-vuotias, jolloin hän joutui nuoremmille veljilleen äidiksi ja välttämättömästä surutyöstä tekemättä. Virpi Miettinen antaa lakonisesti ymmärtää, että hänen suhteensa vanhempiin on ollut etäinen; isä ei psyykkisesti selviytynyt hyvin sodasta ja äiti on joutunut

keskittymään häneen. Toisaalta kumpikaan ei mene siihen ansaan, että he sysäisivät kaikki vaikeutensa vanhempiensa syyksi ja kieltäisivät aikuisen ihmisen oman vastuun elämästään.

Hertzenin itsetunnon vahvoja puolia tuskin kukaan epäilee, hän tietää parhaimmillaan olleensa todella aikaansaapa virkamies. Sympaattista on lukea, että Virpi Miettinen ei uskoon tultuaankaan tuomitse aiempia ammattejaan eikä koko elämäänsä. Hän osaa iloita myös kauneudestaan, jonka hän nyttemmin tulkitsee Jumalan lahjaksi.

Hertzen raitistui Kalliolasassa, Virpi Miettinen Leppävirran Naistenkartanon toipumisklinikalla, joskin ratkaisevana hän pitää uskonnollista heräytystään. Näiden kahden suhde mainittuihin laitoksiin on kiintoisalla tavalla erilainen. Hertzenillä on selvästi mielessään jokin huipputehokas raitistumiskone, jota Kalliolakaan ei hänestä ole. Päihdehuolto on Suomessa lapsenkengissä ja siihen on yhtenä syynä, myös Kalliolassa, alan henkilökunnan koulutuksen puute, hän kirjoittaa siis vielä sosiaali- ja terveysministeriön kansliapäällikkönä ollessaan; mitähän muuten A-klinikkaväki tästä ajattelee? Lapsenkenkiin jäämistä taas hän selittää vääristyneellä suhtautumisella alkoholismiin: ”yhtä suurimmista kansansairauksistamme ei yhteiskunnassamme edes noteerata kunnollista hoitoa vaativaksi sairaudeksi”. Eniten

Hertzeniä ovat Kalliolassa kiusanneet etenkin myllytysvaiheen äärimmäisen tiukat rajoitukset, jotka hänestä pikemmin vaikeuttavat kuin edistävät toipumista. Pieni esimerkki: musiikkimiehenä hän ei voi ymmärtää, miksi soittaminen on kielletty.

Virpi Miettinen taas kuvaa laajasti Naistenkartanon hoitokäytäntöjä ja niiden takana olevaa perusnäkemystä, samoin kuin Kalliolan ”ideologia” se on tuontitavaraa USA:sta, eikä hän pienimmäläkään tavalla arvostele sitä. Tietty realismi pilkistää kuitenkin siitä, että hän toteaa vain neljänneksen osan hänen kanssaan yhtä aikaa hoidossa olleista naisista raitistuneen kestävästi.

Näin siis kaksi tarinaa itse-

tunnon kasvusta ja raitistumisesta, käsi kädessä käyvistä prosesseista, eivät poikkeakaan toisistaan niin paljon kuin taivas maasta. Ei-uskonnollinen ja uskonnollinen selitysmallihan siinä ovat tarjolla, mutta Virpi Miettisenkään teos ei tihku uskonnollisuutta sillä tavoin, kuin lukija ehkä odottaa, vain loppuluvut ovat poikkeus. Tarkka lukija löytää häneltä joistakin kohdin toki absoluutismia à la ”alkoholismi sairautena johtaa vääjäämättömästi ennemmin tai myöhemmin suljettuun laitokseen, mielisairaalaan tai ennenaikaiseen hautaan, ellei alkoholin käyttöä kokonaan lopeteta” ja ”todellisen alkoholi riippuvuuden pysyväksi katkaisemiseksi tarvitaan Jumalan apua”.

Kumpikin opus on hyvin kir-

joitettu. Se, joka pitäisi sympaattisena amatöörikirjoittajan kömpelyyttä, pettyy, sillä kirjojen toimittajat ovat ammattilaisia.

PERTTI HEMÁNUS

HEIKKI S. VON HERTZEN
TIENHAARASSA
TOIMITTANUT
ULLA-MAIJA SIEVINEN
HELSINKI: OTAVA, 1993
191 s.

VIRPI MIETTINEN
SATAKIELET
PÄHKINÄPUUSSA
TOIMITTANUT
LEENA HUHTANIEMI
HELSINKI: UUSI TIE, 1994
162 s.

SUOMALAINEN MATTI

Kirja on suurikokoinen, huolellisesti muotoiltu ja painava. Paperi on paksua ja kermankeltaista, kannet pellavaa. Kyseessä on lahjakirja ja monien lahjakirjojen tapaan teksti ei ole kirjan pääansio. Suomalaisesta sisusta kirjoitetaan tässä omista ja vieraista teksteistä kootussa historiallisessa luku-kirjassa suurelta osin kiinnostavan aihepiirin mahdollisuudet sivuuttaen. Suomalaisen sisun lisäksi kirjassa puhutaankin Suomen Turusta ja sen palosta, kerrotaan hollikyydistä ja Viipurin pamauksesta ja palataan vanhoihin presidenttikaskuihin. Kirja lienee tarkoi-

tettu koululaisille suomalaisen itsetunnon kohottamisoppaaksi EU-jäsenyyden uhatessa kansallista identiteettiä. Ei- ja kylläänestäjiin vedotaan tasapuolisesti. Teoksen malli ja muoto lienee lainattu Sakari Topeliuksen Maamme-kirjasta.

Suomalaisen sisun käsitteen lähtökohdaksi teoksessa otetaan Valitut Palat -lehden talvisodan aikainen artikkeli. Mistä amerikkalainen lehti käsitteen löysi, jää mietittävään lukijaa? Eikö suomalainen sisu sentään ollut kotimainen keksintö? Kohta, jossa sisukirja sivuaa kiinnostavasti suomalai-

suuden käsitettä, liittyy kappaleeseen ”Suomalainen Matti”. Siinä kerrotaan, miten Urho Kekkosen valtiomiesimagon rakentaja Kustaa Vilkuna pohti sodan jälkeen suomalaisuuden stereotyyppisiä kuvauksia. Monen muun pohtijan tavalla myös Vilkuna toteaa vanhan runebergiläis-topeliaanisen kansankuvan kärsineen pahan devalvoitumisen sota-aikana. Olihan latteimmankin sodan aikaisen tusinaviihteen suomalaiset sankarihahmot – Ryhmy ja Romppainenkin – kuvattu sentään eräänlaista intellektuaalista aktiivisuutta osoittaviksi henkilöiksi, jos ei muuta